

Chemikas A. Želvys mokiniuose žiebė meilę ir muzikai, ir kinui

Pasakojimo apie chemikus ir jų veiklą Palangos senojoje gimnazijoje tęsinys. Pradžią – „Palangos tilto“ kovo 24 d. numerį.

1968 m. tuometėje Palangos vidurinėje mokykloje įvedamas chemijos fakultatyvas, kurį dėstė Algimantas Želvys ir S. Šiaudvytėnė. Fakultatyvuose mokiniai buvo plačiau supažindinami su chemijos teorija, cheminių reakcijų dėsninumu, buvo sprendžiami uždaviniai.

Gabiausi mokiniai dalyvaudavo miesto jaunųjų chemikų olimpiadose, o nugalėtojai – respublikinėse olimpiadose. Aktyviausi chemikai buvo: Vytautas Laučys, Anželika Motijauskaitė, Algimantas Markauskas. Minėti mokiniai pasirinko chemijos studijas ir baigė Vilniaus universiteto chemijos fakultetą. Vytautas Laučys apgynė chemijos mokslo daktaro disertaciją.

1970 m. mokykloje įsteigta jaunųjų chemikų draugija, kurią lankė apie 60 narių.

Mokiniai leido sienlaikraštį „Jau-nasis chemikas“, kuriame atsispindėjo chemikų draugijos veikla. Daug kruopštaus darbo mokiniai įdėjo rekonstruojant chemijos kabinetą. Chemijos kabinetas buvo pilnai automatizuotas ir mechanizuotas ir tapo vienu geriausių kabinetų Lietuvoje. Ant sienų buvo elektrifikuotos periodinės elementų sistemos, bazių ir druskų tirpumo bei metalų įtampų eilės lentelės, valdomos iš įrengto pulto demonstraciniame stende. Buvo įrengtas automatinis langų užtamsinimas, automatinis kinoprojektorius, diaprojektorius, filmoskopo valdymas.

Prie naujo kabineto įrengti du parengiamieji kambariai. Viename jų buvo sumontuotos specialiai suprojektuotos spintos lentynos, kuriose pagal tam tikrą sistemą buvo sudėlioti indai su cheminėmis medžiagomis. Specialiai pagamintose dėžutėse buvo sudėti reagentų tirpalai bei birios cheminės medžiagos reikalingos praktikos darbams atlikti.

Kito parengiamojo kambario spintose buvo įvairių mineralų bei naudingų iškasenų kolekcijos, diafilmai, skaidrės, cheminė literatūra, žurnalų „Chemija mokykloje“, „Mokslas ir gyvenimas“ komplektai, specialiai sukonstruotas plaktinių vaizdinių priemonių stovas.

Automatizuotame chemijos kabinete pamokos buvo iliustruojamos mokomaisiais kinofilmais, skaidrėmis bei diafilmais.

Įrengus stacionarią vandentiekio ir kanalizacijos sistemą jau tada čia buvo galima atlikti visus reikalingus laboratorinius bei praktikos darbus.

Demonstraciniame stende sumontuoti valdymo pulčiai suteikė galimybę automatiškai valdyti visą esamą kabineto įrangą.

Mokiniai sukonstravo šviesos muzikos stendą „Fotoefektas“. Specialus įrenginys muzikos garsų dažnius atitinkamai veikė skyde sumontuotų 120 lempučių degimo intensyvumą bei trukmę. Stendo ekranas, sudarytas iš cheminių medžiagų specialių tirpalų pripildytų stiklinių vamzdelių veikimo momentu sudarė įspūdingą foną ir nepakartojamą vaizdą.

Skudutininkai B. Vaitiekaitytė, S. Žulkus, V. Kusas, V. Tapinas, A. Grabauskas, A. Mataitis, A. Narmontas, Dainų šventės 1960 m. III vietos prizinkai.

Foto būrelio akimirka.

Bazinė mokykla chemikų praktikai

Palangos vidurinę mokyklą Vilniaus valstybinis pedagoginis institutas buvo pasirinkęs kaip bazinę mokyklą atlikti studentams chemikams pedagoginę praktiką, o jos vadovu paskiriamą mokytoją Algimantą Želvį. Pirmuosius pedagoginio darbo žingsnius mokykloje įgijo nuo 1968 metų iki 1985 metų 84 studentai chemikai, būsimieji Lietuvos mokyklų mokytojai.

Pedagoginę praktiką atliko ir šios mokyklos auklėtiniai: Janina

Berčytė, Jūratė Lukauskaitė, Vida Daukšaitė, Aldona Grigalaukaitė, Elena Borkutė, Ramutė Balėiūtė, Loreta Šidlauskaitė, Meilė Bukytė, Lina Grigalaukaitė ir Baltijos vidurinės mokyklos mokytoja Regina Šiaulytė – Burvienė. Kai kurios iš jų dirba Palangos mokyklose.

1984m. lankydamasis mokykloje buvęs švietimo ministras Valentinas Spurga atsiliepiamų knygoje rašė: „Mačiau tiek šalyje, tiek mūsų respublikoje, tiek ir užsienyčių daug chemijos kabinetų. Tačiau Palangos vidurinės mokyklos chemijos kabinetas padarė man didelį

įspūdį...“

1971 – 1972 mokslo metais paskelbtame respublikiniame konkurse Palangos jaunųjų chemikų veikla įvertinta II – aja vieta. Mokykla apdovanota garbės raštu.

Už aktyvią veiklą chemikų būrelyje mokinės D. Benikaitė ir R. Jurevičiūtė mėnesį praleido II-ajame jaunųjų chemikų sąskrydyje – stovykloje Kaukaze. Sąskrydyje dalyvavo mokiniai iš Lietuvos, Latvijos, Estijos, Ukrainos ir Rusijos. Stovykloje vyko susitikimai su žymiais rusų mokslininkais: Dnieprovskiu, Kostku, Cvetkovu, Potapovu ir kt.

Chemijos mokytoji rūpėjo ir menas

Mokykloje A. Želvys ne tik dėstė chemiją. Kadangi buvo vienas iš

tuomečio Vilniaus pedagoginio instituto, kuriame įgijo pedagogo kvalifikaciją, ansamblio įkūrėjų, 5-rius metus jame grojęs birbyne, nepraleido progos 1959 m. suorganizuoti liaudies instrumentų orkestrą ir kurorto mokykloje. Šiai idėjai entuziastingai pritarė mokyklos direktorius Liudas Benediktavičius.

Svarbiausias uždavinys buvo gauti lėšų instrumentų įsigijimui. Pinigai buvo rasti iš Palangoje tuo metu pradėtų vykdyti grandiozinių statybų projektų. „Rodos, kad tuo metu „Auską“ statė. Palangai tada buvo siunčiama daug pinigų, tad gal net ir nuo „Auskos“ mums buvo skirta 75 000 rublių“, – pasakoja A. Želvys.

1959 m. spalio mėnesį instrumentai buvo nupirkti ir prasidėjo intensyvus darbas. Norinčių išmokti groti mokinių nesigijo.

Tuo pat metu į mokyklą atvyko dirbti instituto ansamblietės – kanklininkė Elvyra Savickaitė, šokėja Danutė Skersytė. A. Želvys vadovavo orkestrui, E. Savickaitė – kanklininkėms, D. Skersytė – šokėjams. Nuo seno veikusiam chorui vadovavo mokytojas Boleslovas Normantas.

Artejan 1960 metų respublikinei Dainų šventei palangiškiai Liaudies instrumentų orkestro skudutininkai ryžosi dalyvauti atrankoje į Dainų šventę. Laimėjęs atranką skudutininkų ansamblis buvo pakviestas dalyvauti Dainų šventėje ir šio žanro kolektyvų varžybose – konkurse. Konkurso komisijai vadovavo „Lietuvos“ ansamblio meno vadovas ir dirigentas, kompozitorius Jonas Švedas.

Palangos skudutininkai konkurse susilaukė didžiulio įvertinimo ir iš 32 kolektyvų laimėjo III – ają vietą.

Konkurse skudučiavo: Birutė Vaitiekaitytė, Saulius Žulkus, Rimgaudas Grabauskas, Vladas Kusas, Valdis Tapinas (Palangos senojoje gimnazijoje mokėsi ir kiti jų giminaičiai Tapinai, iš kurių garsiausias – žurnalistas Laimonas Tapinas), Augustas Narmontas ir Henrikas Mataitis.

Pirmasis viešas orkestras kartu su šokėjais ir choru pasirodymas įvyko 1961 m. vasario 23 d. Kurhauzo salėje. Koncertas miesto gyventojams ir poilsiautojams paliko gerą įspūdį. Po šio koncerto buvo pelynta pagyrų ir paskatinimų. Orkestrantai įgijo didesnę pasitikėjimą ir intensyviai dirbdami gausino savo repertuarą.

Liaudies instrumentų orkestre grojo šie mokiniai: Valdis Tapinas, Jurgis Lenartas, Rimgaudas Grabauskas, Kęstutis Čilinskas, Augustas Narmontas, Petras Paulauskas, Antanas Terbetas, Aldona Benetytė, Virginijus Baranauskas, Zigmantas Kiaušas, Vladas Kusas, Henrikas Mitutis, Antanas Mataitis, Saulius Žulkus. Kankliavo A. Gričiūtė, B. Vaitiekaitytė, A. Vaurutė, I. Kubiliūtė, I. Narmontaitė ir kt.

Orkestro meistriškumas metai iš metų gerėjo ir kartu su šokėjais buvo kviečiamas koncertuoti sanatorijose, poilsio namuose, kariniame dalinyje. Kartu su šokėjais bei choru orkestras koncertavo mokykloje, buvo pakviestas dalyvauti rajoninėje Dainų šventėje Kretingoje.

Populiarus buvo birbynių kvintetas, virtuoziškai lumzdėliu „Telšių klumpakojii“ grodavu Valdis Tapinas.

Vadovo A. Želvio iniciatyva buvo įtikinta miesto valdžia, kad miestui reikalinga gera salė su didele scena, kurioje galėtų koncertuoti stambūs kolektyvai, teatrai. Klaipėdos architektas A. Baltrėnas parengė projektą ir buvo pastatytas mokyklos priestatas – koncertų salė prie mokyklos, kuri ir dabar atlieka tokią paskirtį. Daug metų tai buvo didžiausia koncertų salė Palangoje.

1965 m. A. Želvys paskiriamas mokyk-

los direktoriaus pavaduotoju užklausiniam darbu. Pasikeitus pareigoms dėl didelio darbo krūvio mokytojas nebegalėjo tęsti darbo su orkestru.

Chemikas vadovavo ir foto būreliui

Chhemikas A. Želvys 1962 m. perėmė ir vadovavimą mokykloje veikusiam foto būreliui, kurį 1952 – 1953 mokslo metais įkūrė fizikos mokytojas A. Taurinskas. Chemiko vadovaujami jaunesni fotografai intensyviai nagrinėjo fotografijos teoretinius pagrindus. Laboratorija buvo perkelta į naujai pastatytą mokyklos bendrabutį Smilčių gatvėje.

Aktyviausi to meto būrelio nariai buvo J. Surblys, V. Auželis, A. Janukėnas ir kiti. Jie reguliariai leisdavo fotostendą „Mokyklos gyvenimas vaizduose“. Jaunieji fotografai aktyviai dalyvavo sieniėje spaudoje, gausiomis nuotraukomis papildydavo organizacijų bei mokyklos istorijos puslapius, padėjo apipavidalinti literatūrą leidžiamus almanachus.

Lygiagrečiai su fotografija buvo daug dirbama mėgėjiško kino studijoje. Mokytojas A. Želvys buvo priimtas į Lietuvos kino mėgėjų draugiją ir kartu su būrelio nariais filmavo svarbiausias mokyklos gyvenimo akimirkas.

Didelį įspūdį paliko moksleiviams ir jų tėvams pirmieji kino fragmentai „Rugsėjo pirmoji“, „Mūsų suvenyrai“, įgarsinti magnetofono juostoje.

1964 m. būrelis buvo perorganizuotas į foto – kino.

Tais pačiais metais jaunesni foto – kino mėgėjai pakviečiami dalyvauti respublikinėje parodoje – konkurse. Joje dalyvavo mokiniai: Vytautas Laučys, Algimantas Štombergas, A. Janukėnas ir vadovas A. Želvys. Parodos metu būrelio nariai susitiko su žymiais foto – kino menininkais, klausė paskaitų apie foto – kino techniką, dalyvavo ekskursijoje į Lietuvos kino studiją, žiūrėjo lietuviško filmo „Birželis - vasaros pradžia“ premjerą. Šioje parodoje trys būrelio darbai buvo atrinkti į respublikinį moksleivių geriausio foto darbų albumą. Viešas paskatinimas buvo stimulus tolimesniam būrelio darbu.

Dar didesnė sėkmė lydėjo jaunosius kino mėgėjus. Už konkurse parodytus 3 filmus buvo apdovanotas Švietimo ministro pagyrimo raštu.

Kasmet foto – kino būrelis organizavo ataskaitines parodas, kurios susilaukė didžiulio Palangos gyventojų bei poilsiautojų dėmesio. Atsiliepiamų knygoje paliko gerų atsiliepiamų. Apie būrelio darbą buvo rašoma to meto Vakarų Lietuvos bei šalies laikraščiuose bei žurnaluose, pvz., „Švyturys“, „Moksleivis“, „Šeima“.

Aktyviausi būrelio nariai buvo V. Laučys, A. Štombergas, J. Meškys, M. Malūkas, K. Erentrautas, A. Šarakauskas, R. Jarulaitis, V. Kazlauskas, J. Bandza ir kt.

1970 m. palangiškiai pakviečiamas dalyvauti XIII-je Respublikinėje kino mėgėjų apžiūroje – konkurse su kino filmo „Mūsų gyvenimo puslapiai“ nauja redakcija. Konkurse palangiškių filmas pelnė trečią vietą.

Vėliau vienas iš aktyviausių būrelio narių buvo Adas Sendrauskas, šiandien žinomas Palangos fotomenininkas, savo darbas garsinantis Palangos vardą Lietuvoje ir už jos ribų.

Nuo 1998 metų mokytojas A. Želvys perėjo dirbti į Palangos miesto Švietimo skyrių. Jo pradėtas darbus toliau tęsia mokyklos auklėtinis: Aušra Baranauskaitė – Žemaitaitienė ir Meilė Bukytė.

Šiandienos Gimnazijos chemikės šviesiais vardais – Meilė ir Aušra

Šiandien Palangos senojoje gimnazijoje dirba dvi chemijos mokytojos metodininkės. Ir abi – buvusios mūsų mokyklos mokinės. Aušra Žemaitaitienė ir Meilė Bukytė. Mokytoja Meilė gimnazistas taip pat moko ir technologijų. Taigi, kaip matome, tradicija Gimnazijos chemikams išeiti iš laboratorijos į grožio pasaulį išliko iki šiol.

Meilė Bukytė: te mokyklinio gyvenimo gurdėniai gavina – ne skandina

Nuo 9-tos klasės pradėjau svajoti apie technologijų mokytojos specialybę, nes man labai patiko įvairūs kruopštumo reikalaujantys rankų darbai. Taip pat gerai sekėsi krimsti ir chemijos mokslą. Kartais tekdavo klasės draugams padėti suprasti sunkiau įkandamas šio dalyko temas. Jie sakydavo, kad gebu suprantamai, paprastai paaiškinti sudėtingus dalykus. Tai dar labiau mane skatino rinktis mokytojo kelią. Specialybė taip ir vadinosi – chemijos ir technologijų pedagogika.

Tačiau, kai baigusi mokslus pradėjau dirbti mokykloje, supratau, kad ši profesija yra žymiai sudėtingesnė, nei įsivaizdavau. Būti mokytoju – tai nuolat mokytis pačiam, kurti santykius su įvairių charakterių ir požiūrių žmonėmis, stengtis išlikti objektyviam, tolerantiškam. Gyvenimas mokykloje kupinas iššūkių, kartais teikiančių stiprybės, džiaugsmo, o kartais – ir kartėlio, nusivylimo.

Todėl kiekvienas žmogus iš mokyklinio gyvenimo jūros pasisemia tą gurdėnelį, kurį jis pats pasirenka. Vieniems – tai žinios, igūdžiai, pasiekimai, kitiems – aktyvi neformali veikla, bendravimas, renginiai, saviraiška.

Mūsų Gimnazijos mokiniams norėčiau palinkėti, kad jų pasirinkti gurdėneliai gairintų, augintų, bet ne skandintų.

Aušra Žemaitaitienė: nepakanka gerai išmanyti dalyką – privalai būti ir pavyzdys

Esu šios gimnazijos mokinė, po studijų sugrįžusi ne tik į savo gimtąjį miestą, bet ir į mokyklą. Kaip mokinė buvau labai stropi, nuolat dalyvaudavau tikslųjų mokslų olimpiadose, kuriose gerai sekėsi. Todėl esu dėkinga visiems savo buvusiems mokytojams, kurių asmeninis pavyzdys, žinios, gebėjimas jas perteikti, atsidavimas ir padaršimamai turėjo įtakos mano profesijos pasirinkimui.

Po studijų buvo labai nedrašu dirbti savo mokykloje, o ypač, kai buvę mokytojai tampa kolegomis. Be to, supratau, kad nepakanka gerai išmanyti dalyką, turi būti ir pavyzdys mokiniams, tai yra atsakingas, pareiingas, sąžiningas, o svarbiausia – empatiškas žmogus. Kitaip nepavyks įtikinti, „uždegti“ ar pasiekti norimo rezultato. Kita vertus, patys mokiniai – varomoji jėga, kuri skatina domėtis naujovėmis ir neleidžia atitrūkti nuo gyvenimo.

Mokytojo darbas ne tik sunkus, bet ir teikiantis džiaugsmo: visada smagu girdėti apie ugdytinių pasiekimus ne tik mokykloje, bet ir gyvenime, kai mano darbą įvertina mokiniai, aplanko nostalgiski prisiminimai. Tai rodo, kad mano pastangos nenuėjo perniek ir darau tai, ką sugebu geriausiai. Todėl kiekvienam linkiu atrasti savo kelią. Tik taip įprasminame gyvenimą ir kitiems suteikiame laimės.